

Könyvtárak a Koreai Köztársaságban

A Koreai Köztársaság a Koreai-félsziget déli felén fekszik 99 392 km²-en, ami a félsziget területének 45%-a. Koreáról nem sokat tudott a világ, amíg meg nem rendezte 1988-ban az olimpiát, és 2002-ben – Japánnal közösen – a futball-világbajnokságot. A 48,3 milliós ország (2005) úgy jelent meg a nemzetközi szinten, mint egy gyorsan növekvő gazdasági hatalom, és az információs technológia erőközpontja. 1996-ban vált az OECD 19. tagjává, és 2004 végén már a nyolcadik helyet foglalta el a nemzetgazdaságok sorában. A különféle szintű beiskolázások arányát tekintve megelőzi a legtöbb fejlett országot. Az iskolázottság magas foka jelentősen hozzájárult a gyors gazdasági fejlődéshez, és az elmúlt évtizedek szociális haladásához.

A köztársaság kivételesen gazdag dokumentum-örökséggel rendelkezik. Itt született a világ legrégebbi fadúcos nyomata, és az első mozgatható fémbetűkkel készített dokumentum. Az országban ma a három országos könyvtár mellett 11 792 könyvtár működik, s a közkönyvtárak terén mutatkozó viszonylagos lemaradás felszámolása érdekében komoly előfeszítéseket tesznek. A dél-koreai könyvtárügy rohamos fejlődését és gazdag kulturális hagyományait ismerte el az IFLA, amikor a 2006-os Könyvtári és Információs Világkongresszus helyszínévé választotta Szöült.

Országos könyvtárak

A Koreai Nemzeti Könyvtárat 1945-ben alapították. Gondozza Korea kulturális és szellemi örökségét, szerkeszti a nemzeti bibliográfiákat, szervezi a nemzetközi cserét. 2000 óta egy minden korszerű technológiával felszerelt külön épületben őrzi a régi és ritka könyveket, kéziratokat. Az országos könyvtárpolitika kidolgozásának felelőssége 2004 óta a nemzeti könyvtáron nyugszik (a Kulturális és Turisztikai Minisztérium helyett). Munkatársainak száma 228, évente 1,34 millió látogatója van, gyűj-

teménye 5 millió egységből áll. Teljesen automatizált. 2005-ben tette közzé a 2010-ig szóló stratégiai tervét, amelynek fő célja a világ könyvtárügyébe való integrálódás. Dolgoznak a várhatóan 2008-ban megnyíló Nemzeti Digitális Könyvtár projektjén. A Gyermek és Fiatalok Nemzeti Könyvtára 2006 óta működik a közkönyvtári gyermekszolgálat központi intézményeként.

Az 1952-ben, a koreai háború idején alapított Országgyűlési Könyvtár a törvényhozási munka támogatásával sokat tett a demokrácia fejlesztéséért. E fő funkciója mellett országos könyvtárként összeállítja a disszertációk, szakdolgozatok és folyóiratok bibliográfiáját. Digitalizálási projektjét 1998-ban indította; mára 71 millió lapból áll teljes szövegű gyűjteménye, amelyet több mint 700 egyetem, intézmény, kutatóhely vesz igénybe. A jövőben információs kapuként kíván szolgálni a polgárok és a törvényhozás között, valamint az országgyűlés és a végrehajtó hatalom között. Jelenlegi állománya 2,45 millió kötet, munkatársainak száma 275, évi 500 000 használója van.

A Legfelsőbb Bíróság Könyvtárát hivatalosan 1989-ben alapították. 75 főnyi személyzete a jogi szakterületet szolgálja egy integrált információs rendszer működtetésével. Ellátja a bírósági könyvtárak központjának szerepét is: ebben a minőségében közös hálózatba kötötte őket.

Közkönyvtárak

A közkönyvtárak ugyanolyan sebesen fejlődtek, mint a gazdasági élet. Az elmúlt negyven évben ez a könyvtári szektor 27-szeresére nőtt, s ugyanakkor a szolgáltatások minősége is javult. A legutóbbi években bevezették a számítógépes rendszereket, és hasznosították az internet lehetőségeit. A közkönyvtárak meglehetősen nagyok, de nem sok fiókkönyvtárral rendelkeznek: 2004 végén 487 közkönyvtár működött (közülük csak 39 a fiók-

könyvtár). 250-et a helyi hatóságok tartanak fenn, 223-at helyi oktatási testületek, 14-et a magán-szektor. A közkönyvtárak hálózati központja a Koreai Nemzeti Könyvtár. Alközponti szerepet tölt be 53 könyvtár nagyvárosokban és megyékben.

Összesített állományuk 38,4 millió könyv, ami könyvtáranként átlagosan 78 ezer kötetet, lakosként 0,79 kötetet jelent. A főfoglalkozású dolgozók létszáma átlagosan 12. A szakképzett könyvtárosok száma 2000, ez könyvtáranként 4,1 fő. A működési kiadások évente 887,5 ezer USD-t tesznek ki, amelynek 12%-át fordítják beszerzésre.

A modern közkönyvtári szolgálat kezdetei Koreában a korai 1900-as évekre nyúlnak vissza. A japán megszállás, az amerikai katonai kormányzat és a koreai háború miatt a fejlődés csak az 50-es évek végén vett új lendületet. Az első könyvtári törvényt 1963-ban adták ki, s ennek nyomán a 70-es és 80-as években a gazdasági fellendüléssel párhuzamosan a közkönyvtárak tucatjai jöttek létre az országban. A helyi közigazgatás 1995-ös átszervezése következtében a könyvtárak gyors fejlődésnek indultak, a 2000-es évek elején az automatizálás és a gyermekszolgálat terén értek el jelentős sikereket.

A nemzeti könyvtár által elterjesztett koreai számítógépes rendszer az 1990-es évektől áll a közkönyvtárak rendelkezésére, s a folyamat 2005-re befejezettnek tekinthető: ma minden közkönyvtár teljesen automatizált, széles sávú kapcsolat köti őket a nemzeti könyvtárhoz. A legtöbb közkönyvtár digitális könyvtári környezetet épített ki, közülük némelyik olyan fejlett technológiát is bevezetett, mint az *RFID (Radio Frequency Identification)*. Az elektronikus könyvek és folyóiratok az alapszolgáltatások közé sorolódtak az interneten keresztül. Néhol a használók mobiltelefonnal kereshetnek a katalógusokban, és jó néhány könyvtár SMS-sel is rendelkezésükre áll.

A 2002-ben kibocsátott könyvtári fejlesztési terv szerint 2011-ig 750-re növelik a közkönyvtárak számát, szaporítják az alközpontokhoz kötött fiókkönyvtárakat a sűrűn lakott vagy látogatott körzetekben, csomópontokon (pl. bevásárlóközpontokban), 2006-ban új könyvtári törvényt alkotnak a jelenlegi teljes felülvizsgálatával, növelik a digitális szolgáltatások számát a legfejlettebb információs technológiák segítségével, fejlesztik a gyermekszolgálatot.

Felsőoktatási könyvtárak

A koreai kultúrát mindig is a tudás és a tudomány iránti mély tisztelet jellemezte. Az első oktatási intézmény Kr. e. 372-ben nyílt meg, és feltehetően könyvtára is volt. Az 1398-ban megnyílt akadémián 1475-ben hozták létre az oktatókat és a kutatókat kiszolgáló könyvtárat, amely már köteles példányokat is kapott a nyomtatott művekből. (Ez a gyűjtemény a Sungkyunkwan Egyetem szülői területén található.)

A 19. század vége felé két magánegyetemet alapítottak amerikai misszionáriusok, majd a japán megszállás után 1945 és 1948 között egy sor új egyetem jött létre. 2004-ben már 438 felsőoktatási intézmény működött, közöttük 61 állami és 200 magánegyetem és -főiskola, valamint 157 egyéb főiskola. Közöttük 14 olyan intézmény van, amelynek könyvtári gyűjteménye meghaladja az egymillió kötetet. A legnagyobb a szülői *Országos Egyetemi Könyvtár* (2,5 millió kötetel, 107 dolgozóval). Ugyanakkor nem tagadható, hogy az átlagos könyvtár kicsi, és kevés a személyzete: átlagosan 216 ezer kötetel és 8,7 munkatárssal rendelkezik.

Az egyetemi könyvtárak komoly erőfeszítéseket tettek az utóbbi években az oktatási és kutatási információk gyűjtése és szolgáltatása terén. Az automatizálás is hamarosan követelménnyé vált bennük. Új kihívás, hogy megoldják az átmenetet a hagyományos nyomtatott forrásoktól a digitális formátumokhoz, és teljes mértékben integrálják működésükbe az információs technológiákat. A nyomtatott dokumentumok háttérbe szorulásának oka az is, hogy a koreai felsőoktatásban csökken a humán és társadalomtudományok fontossága, szemben a tudományos és műszaki területekkel.

Az egész társadalomra kiterjedő információs folyamattal párhuzamosan egyre erősödik az igény az adatbázisok online, internetes visszakereshetősége iránt. Néhány egyetem mobiltelefonon letölthető elektronikus könyveket bocsát rendelkezésre. Jó néhány bevezette már az RFID-technológiát az egyetemi és a hallgatói adatok kezelésére.

Más kihívással is szembe kell nézniük a könyvtáraknak. Az egyetemeken átszervezési hullám söpör végig, amely aláaknázza a könyvtárak helyzetét. A finanszírozási gondokkal küzdő intézményekben a könyvtárak sem kerülhetik el a csökkenési intézkedéseket. Az áramvonalasítás még a viszonylag jobb helyzetben lévő egyetemeken sem

kerülhető el. Nem ritka, hogy a könyvtárakat összevonják a számítógéppontokkal, vagy egy sor munkát külső szervekkel végeztetnek el. Sokat mond erről az irányzatról, hogy némely magánintézményben az egyetemi könyvtárat információs központtá nevezik át.

Az egyetemi könyvtárak komoly nehézségekkel küzdenek a külföldi anyagok beszerzésében. Nagy a feszültség a Szöulban és közvetlen környékén működő felsőoktatási intézmények könyvtári ellátottsága és a vidéken lévőké között. Az állandóan csökkenő költségvetések és a folyamatosan növekvő dokumentumárak közötti feszültséget a források megosztásával, közös beszerzéssel kívánják feloldani, és tervezik a könyvtárközi együttműködés erősítését. Növelni kell a külföldi dokumentumok beszerzésére vonatkozó országos licencek számát, és fel kell állítani azt az országos központot, amely lehetővé teszi a külföldi egyetemi folyóiratokhoz való online hozzáférést. A közös előfizetések, és a könyvtárközi kölcsönzés elősegíti a források jobb kihasználását, és csökkentheti az egy könyvtárra eső költségeket. Egyre több együttműködési megállapodást kötnek a könyvtárak, s konzorciumokba tömörülnek külföldi társaikkal is (Japán, Kína, Oroszország).

Érdekes módon az ősrégi történetű Koreában eddig kevés figyelmet fordítottak a régi és ritka dokumentumokra. Az utóbbi időben azonban megindult a katalógusok digitalizálása, és a nemzeti örökség teljes szövegű rögzítése.

Iskolai könyvtárak

A koreai alap- és középfokú iskolarendszer 6+3+3 évre van osztva. Az alapfokú iskolák száma 5541, az alsó középfokúaké 2888, a középfokúaké 2221. Az 1994-es könyvtári törvény az iskolai könyvtárak feladatává teszi az oktató és nevelő tevékenység támogatását, és előírja, hogy minden iskolának legyen könyvtára. Jelenleg az iskolák 90%-ában működik könyvtár. Az átlagos könyvállomány 5169, 4557 és 5987 kötet az egyes iskolai fokozatokban.

Az 1950-es években megindult fejlődés viszonylag rövid idő alatt szép eredményeket hozott. Az iskolai könyvtárosoknak különféle tanfolyamokat indítottak, s a könyvtárak hamarosan a pedagógusok és az oktatásirányítók szemében is a tanulási folyamat központi elemeivé váltak. Az iskolai könyvtárak ügye a 60-as években országos mozgalommá vált. A 70-es és 80-as években tapasztalt visz-

szaesés után a 90-es években pozitív fordulópontot jelentett a civil szervezetek mozgalma („Adjunk gyerekeinknek olyan könyvtárakat, amilyeneket megérdemelnek”), valamint az oktatási és tanulási módszerek országos reformja, és a felsőoktatási intézmények felvételi vizsgarendjének megváltoztatása.

Az iskolai könyvtárak számára központilag fejlesztették ki a számítógépes rendszert 2001-ben, amelyet ma már az iskolák 57%-ában használnak.

A tanulók egyre inkább hatékony tanulási segédeszközként élnek a könyvtárak szolgáltatásaival, ami a nemzeti alaptantervben bekövetkezett módosításoknak is köszönhető. 2002-ben tette közzé az *Oktatási Minisztérium* az iskolai könyvtárak új fejlesztési irányelveit, amelyek célul tűzték ki, hogy a könyvtárak váljanak az önálló, kutató-felfedező tanulás színtereivé. Törekvések vannak arra is, hogy az iskolai könyvtárak működését egy új törvény szabályozza.

Szakkönyvtárak

Az egyik vasúttársaság 1920-ban megnyílt könyvtára volt az első szakkönyvtár Koreában. Csak az 1953-as tűzszünet után jöttek létre olyan intézmények, amelyek megérdemelték a szakkönyvtár nevet, összhangban a gazdasági megújulással, a tudományos és műszaki fejlesztésre vonatkozó erőfeszítésekkel.

1959-ben alapították meg a *Koreai Atomenergia-kutató Intézetet*, majd 1962-ben a *Koreai Tudományos és Műszaki Információs Központot*, amely Korea első nyilvános információs szolgálata volt. Újabb szakkönyvtárak sora indult a 70-es években a szülői *Tudományos Komplex* létrehozásával, majd az 1980-as években a gazdasági fejlődés számos új szakkönyvtárat hívott életre. A vállalati kutatási egységekkel együtt szaporodott a szakkönyvtárak száma. A szakkönyvtárak szorosan együttműködnek szakterületi társaikkal, különféle egyesületek és társulások révén.

A szakkönyvtárak száma 1990-től 2004-ig 360-ról 570-re emelkedett. Munkatársaik száma 2317 (közülük 1015 a könyvtáros). 14 intézményben van 100 ezer kötetnél nagyobb gyűjtemény, köztük az *Észak-koreai Egyesülés Minisztériumának Információs Központja* (285 ezer kötet), a *Koreai Tanulmányok Akadémiája* (422 ezer kötet), a *Koreai*

Bank Könyvtára és a Tudományos és Műszaki Információ Intézete.

A szakkönyvtárak átlagos állománya 23 ezer egység, ennek több mint fele nem hagyományos dokumentum. A szakkönyvtárak kétharmada Szöulban és közvetlen környékén helyezkedik el. Az automatizálás és az információs szolgáltatások magas színvonalúak ezekben az intézményekben, amelyek gyakran a technológiaintenzív szektorok tudományos könyvtárai, és gyors léptekkel haladnak a digitális könyvtárrá válás útján.

A szakkönyvtárosok szerepe is komoly változásokon megy át. Feladataik túlmennek a hagyományos határokon: számítógépesítés, tudásgazdálkodás, rekordmenedzsment, PR, a továbbképzésben való részvétel stb. Egyre inkább követelmény velük szemben, hogy az ellátandó szakterület ismereteivel is fel legyenek vértelve annak érdekében, hogy mind jobban szolgálhassák ki használoikat.

YONN, Hee-Yoon-CHANG, Duk-Hyun-KIM, Young-seok: Libraries in Korea: a general overview. = IFLA Journal, 32. köt. 2. sz. 2006. p. 93-103./

(Papp István)

Változások Japán egyetemi és közkönyvtáraiban

A könyvtárak világszerte a folyamatos változás állapotában vannak. Nem kivétel ez alól Japán könyvtárügye sem. A költségvetési megszorítások és az információs technológia hatásai különösen meghatározóak az egyetemi és közkönyvtárak működésében. A struktúra merevsége miatt szerény az együttműködés az egyetemi és a közkönyvtárak között, ami korlátozza az általuk nyújtott szolgáltatások mennyiségét és minőségét, sőt alkalmanként hatékonyságát is.

Japánban négy országos szervezet gyakorol hatást a könyvtárak tevékenységére: az *Oktatási, Kulturális, Sport-, Tudományos és Technológiai Minisztérium (MEXT)*, az *Országos Informatikai Intézet (NII)*, a *Nemzeti Országgyűlési Könyvtár (NDL)* és a *Japán Könyvtáros-egyesület (JLA)*. A mindennapi könyvtári gyakorlatot leginkább az NII befolyásolja.

A MEXT anyagilag is támogatja az országos egyetemeket, és a nyilvános egyetemi könyvtáraknak anyagi segítséget nyújtott az elektronikus folyóiratok beszerzéséhez. Az általa kidolgozott tervek, ajánlások megvalósításához pénzügyileg is hozzájárul. Ő alapította az NII-t is. A közkönyvtárak számára irányelveket, javaslatokat dolgoz ki, támogatja az önkormányzatokat, ha az elképzeléseivel megegyező könyvtári projekteket indítanak. A közkönyvtárosoknak képzési alkalmakat szervez.

Az NII-t korábban a *Tudományos Információs Rendszerek Országos Központjának* hívták. Fontos és egyedülálló szerepet játszik hazai és nemzetközi szinten a felsőoktatási és tudományos információellátásban, valamint az információ fel-

dolgozását szolgáló infrastruktúra fejlesztésében. Bibliográfiai szolgáltatásaival főként az egyetemi könyvtárakat segíti, kevésbé a közkönyvtárakat.

Ezzel szemben az NDL mindeddig a közkönyvtárakkal állt szorosabb kapcsolatban, és nyújtott nekik háttérzolgáltatásokat. Ezen változtatni szándékoznak a jövőben.

A JLA küldetése, hogy elősegítse valamennyi könyvtártípus munkáját. Tevékenysége egyelőre főként a közkönyvtárak felé irányul, viszonylag kevés kapcsolata van az egyetemi könyvtárakkal.

Egyetemi könyvtárak

Japánban háromfajta egyetem működik: 87 állami (nemzeti) egyetem, 77 helyi nyilvános egyetem és 544 magánegyetem. Könyvtáraik is három külön egyesületben tömörülnek. Az állami egyetemek könyvtárai a legjobban ellátottak, a második helyen a magánegyetemek állnak. Ugyanez a sorrend, ha az egyes egyetemi kategóriák könyvtári adatait átlagoljuk: 1,5-től 3-ig terjedő szorzóval haladják meg az állami egyetemek mutatói (létszám, alapterület, raktári kapacitás, állomány, éves gyarapodás, kurrens folyóiratok) a magánegyetemekéit, és még nagyobb a helyi egyetemekéit. A helyzetből következik, hogy az egyetemi könyvtárak közötti együttműködés nem szükségképpen könnyű és hatékony. Régóta játszik vezető szerepet a könyvtári tevékenység valamennyi területén a *Keio Egyetemi Könyvtár* a *Mita* campuson, noha magánegyetem keretében működik.